

2.2.1. Kopalnia soli w Wieliczce ⁴

Jednym z najatrakcyjniejszych a równocześnie jednym z najbardziej znanych na świecie obiektów turystycznych jest zabytkowa kopalnia soli w Wieliczce. **W 2008 r. minęła 30 rocznica wpisania Kopalni Soli w Wieliczce na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO.**

Już od czasów neolitycznych w okolicach Wieliczki pozyskiwano solankę, z której po odparowaniu wody uzyskiwano sól, cenną wówczas jak złoto; od połowy XIII w. zaczęto wydobywać sól kamienną.

Od początku swego istnienia wielicka żupa stanowiła ważne źródło dochodów królewskich — w XIV w. było to 30% dochodów państwa. Z dochodów z handlu solą utrzymywał się dwór królewski, finansowane było utrzymanie zamków strzegących szlaków handlowych, a także działalność Akademii Krakowskiej. Dzięki zyskom z handlu solą rozbudowany został Zamek Królewski na Wawelu. W XVI w. kopalnia była jednym z największych przedsiębiorstw ówczesnej Europy.

Kopalnia już od XIV wieku pokazywana była gościom dworu królewskiego na Wawelu, a od końca XV w. rozpoczęły się pierwsze wyprawy turystyczne do kopalni. Nieliczni, uprzywilejowani turyści (pochodzący z klas wyższych i mający każdorazowo zezwolenie króla) opuszczani byli do kopalni na grubych linach, po czym przy pochodniach zwiedzali wyrobiska solne. Dopiero od 1744 r., gdy w jednym z szybów wybudowano drewniane schody, możliwości zwiedzania kopalni znacznie wzrosły. Przejęcie kopalni przez Austriaków spowodowało istotny rozwój turystyki — docenili oni walory kopalni, jako jednego z najwspanialszych obiektów turystycznych w Cesarstwie Austriackim i udostępnił kopalnię dla szerokiego ruchu turystycznego. Jeżeli pod koniec XVIII w. kopalnię zwiedzało kilkadziesiąt osób miesięcznie, to w początkach XIX w. liczba ta wzrosła do 100 osób tygodniowo. Z biegiem lat do zwiedzania przystosowywano nowe korytarze i komory, a w trakcie wycieczek organizowano bale, przedstawienia, przejażdżki łodziami po słynnych jeziorach a nawet pokazy sztucznych ogni. W drugiej połowie XIX w. turyści wożeni byli wagonikami kolejki konnej. W XIX w. kopalnię zwiedziło wielu królów, pisarzy, malarzy, naukowców — kopalnia stała się słynna na całym świecie.

Od początku XX w. do zwiedzania udostępniono kaplicę Św. Kingi, wprowadzono regulaminy zwiedzania, wyznaczono dni i godziny otwarcia oraz określono ceny biletów. W latach międzywojennych ruch turystyczny znacznie wzrósł. Z kolei w okresie okupacji hitlerowskiej kopalnia była dostępna jedynie dla dostojników niemieckich.

Po zakończeniu II wojny światowej nastąpił szybki wzrost liczby turystów zwiedzających podziemne korytarze — już w 1945 r. zwiedziło je ponad 10 tys. osób i liczba ta szybko rosła — w 1955 r. było to ok. 200 tys. turystów. Duża liczba zwiedzających kopalnię spowodowała konieczność wykonania niezbędnych remontów chodników i urządzeń zabezpieczających oraz przystosowania nowych korytarzy i komór dla ruchu turystycznego. W latach 1959–1964 przeprowadzono wszelkie prace remontowe, wykonano wentylację podziemnych korytarzy oraz zainstalowano oświetlenie elektryczne. Przez kolejne lata systematycznie podnoszono poziom obsługi ruchu turystycznego, co w połowie lat 70-tych spowodowało wzrost liczby zwiedzających do ok. 750 tys. osób rocznie.

W 1978 r. Kopalnia Soli w Wieliczce została wpisana na I. Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego stworzoną przez UNESCO (Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury) — obok 11 innych obiektów z całego świata (w tym m.in. krakowskiego rynku).

W 1994 r. zarządzeniem Prezydenta RP kopalnia została uznana za Pomnik Historii Narodowej.

Obecnie kopalnia na 9 poziomach ma około 3000 komór i prawie 300 km podziemnych korytarzy, z czego do ruchu turystycznego udostępniony jest 3,5 kilometrowy odcinek. Na terenie kopalni znajduje się podziemne sanatorium, Muzeum Żup Krakowskich, restauracja, poczta oraz sklepy z pamiątkami; organizowane są koncerty muzyczne, pokazy kinowe, zawody sportowe i różne inne imprezy okolicznościowe. Corocznie kopalnię soli w Wieliczce zwiedza ok. milion turystów z kraju i zagranicy.

⁴ Opracowano na podstawie: *Informacje z Działu Marketingu Kopalni Soli „Wieliczka” Trasa Turystyczna Sp. z o.o.; Janusz Podlecki, Wieliczka. Zabytkowa kopalnia soli* (wydanie III, poprawione i zmienione). Wyd. „Karpaty” – Andrzej Łączyński, Kraków 2007; *I Lista Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO z 9 września 1978 r.*; strona internetowa <http://www.kopalnia.pl/>

TABL. IX. ZWIEDZAJĄCY KOPALNIĘ SOLI „WIELICZKA”

Wyszczególnienie	2000	2005	2007	2008
	w tysiącach			
OGÓŁEM	758,2	1028,7	1159,6	1097,5
Krajowi	533,6	452,6	483,9	470,2
Zagraniczni	224,6	576,1	675,7	627,3
w tym z:				
Wielkiej Brytanii	15,0	39,0	85,0	87,0
Niemiec	30,0	53,7	44,1	43,4
Francji	18,3	41,2	40,4	38,0
Korei	5,8	27,2	33,7	34,9
Włoch	13,4	42,2	43,7	34,6
USA	38,2	53,4	45,9	32,5
Norwegii	10,9	22,6	29,4	29,2
Rosji	2,4	25,3	34,7	27,9
Hiszpanii	4,1	20,3	25,3	26,2
Węgier	6,6	22,5	21,2	24,9

U w a g a. Wyszczególniono 10 krajów, z których liczba zwiedzających w 2008 r. była największa.